

text k překladu

'Part' means (1) (a) that into which a quantity can in any way be divided; for that which is taken from a quantity qua quantity is always called a part of it, e.g. two is called in a sense a part of three. It means (b), of the parts in the first sense, only those which measure the whole; this is why two, though in one sense it is, in another is not, called a part of three. (2) The elements into which a kind might be divided apart from the quantity are also called parts of it; for which reason we say the species are parts of the genus. (3) The elements into which a whole is divided, or of which it consists (the 'whole' meaning either the form or that which has the form); e.g. of the bronze sphere or of the bronze cube both the bronze (i.e. the matter in which the form is) and the characteristic angle are parts. (4) The elements in the definition which explains a thing are also parts of the whole; this is why the genus is called a part of the species, though in another sense the species is part of the genus.

Teil heißt (1) (a) das, worin etwas was Größe hat auf welche Weise auch immer zerlegt werden kann. Denn jedesmal wird bei einem Quantitativen als solchem das was man von ihm fortnimmt als ein Teil desselben bezeichnet, wie die Zwei als Teil der Drei. In engerem Sinne (b) betrachtet man als Teil eines Quantums nur das, was als Maß für dasselbe dient. Daher gilt die Zwei wohl in jenem Sinne als Teil der Drei, aber nicht in diesem. (2) Weiter wird auch das worin sich die Art zerlegen läßt, wo nicht mehr das Quantitative in Betracht kommt, als Teil der Gattung bezeichnet; so nennt man die Arten Teile der Gattung. (3) Weiter heißen Teile auch die Glieder, in die das Ganze, sei es die Form oder das mit der Form Ausgestattete, zerlegt wird oder woraus es besteht; so ist ein Teil der ehernen Kugel oder des ehernen Würfels das Erz, das heißt die Materie, in der die Form sich ausprägt, aber auch der Winkel. (4) Endlich sind auch die Merkmale in dem Begriffe, der den Gegenstand bezeichnet. Teile des Ganzen. Und so wird auch die Gattung als Teil des Artbegriffs bezeichnet, während vorher in anderer Weise die Art einen Teil der Gattung bildete.

Partie se dit, en un premier sens, de ce en quoi une quantité peut, d'une manière quelconque, être divisée : tout ce qui, en effet, est retranché d'une quantité en tant que quantité est appelé partie de cette quantité : deux, par exemple, peut être pris comme une partie de trois. En un sens différent, partie signifie seulement celles de ces parties qui mesurent le tout : ainsi, deux, à un point de vue, sera-t-il partie de trois, mais non à un autre point de vue. — En outre, ce en quoi la forme peut se diviser, abstraction faite de la quantité, est appelé partie de cette forme ; c'est pourquoi on dit, que les espèces sont des parties du genre. — Partie se dit aussi de ce en quoi se divise un tout, ou de ce qui constitue le tout, tout pouvant signifier soit la forme, soit ce qui a la forme : de la sphère d'airain, par exemple, ou du cube d'airain, l'airain est une partie, car c'est la matière dans laquelle la forme est engagée ; l'angle est aussi une partie. — Enfin, les éléments de la définition qui exprime chaque être, sont aussi des parties du tout : c'est pourquoi le genre peut être considéré aussi comme une partie de l'espèce, quoique, en un autre sens, ce soit l'espèce qui est une partie du genre.

text k interpretaci

Jak učí Filosof ve své *Politice*, vždy, když je více věcí zaměřeno k jednomu, patří se, aby jedna z nich řídila či vládla, a jiné byly řízeny či ovládány. To je patrné na sjednocení duše a těla, neboť duše přirozeně káže, a tělo poslouchá; a podobně je tomu i se schopnostmi duše: vznětlivost a žádostivost jsou podle přirozeného řádu řízeny rozumem. Avšak všechny vědy i umění jsou zaměřeny k jednomu: totiž k dokonalosti člověka, v níž spočívá jeho blaženost. Proto je nutné, aby jedna z nich všem ostatním vládla, a taková po právu zasluhuje jméno „moudrost“. Uvádět ostatní v řád je totiž úlohou moudrého.

Která věda to však je, a jakými předměty se zabývá, to můžeme uvážit, všimneme-li si pozorně, co činí někoho vhodným ke vládnutí. Podobně jako jsou lidé nadaní rozumem přirozeně vládci a panovníky jiných, jak říká Filosof ve výše zmíněné knize, zatímco lidé statného těla, avšak rozumu omezeného přirozeně slouží, tak vědou, která má přirozeně vládnout ostatním, má být ta, která je nejvíce intelektuální. Tou je však ta, která se týká toho, co je nejvíce inteligibilní.

To, co je nejvíce inteligibilní, však můžeme pojmut trojím způsobem. A sice za prvé z řádu chápání. Neboť to, z čeho rozum získává jistotu, to se zdá být více inteligibilní. Jelikož tedy jistotu vědění získává rozum z příčin, zdá se být nejvíce intelektuální poznání příčin, a tudíž i ta věda, jež uvažuje první příčiny, se nejspíše zdá být vládkyní ostatních.

Za druhé z porovnání rozumu a smyslů. Neboť zatímco smyslům náleží poznání jednotlivin, rozum se od nich, jak se zdá, liší v tom, že chápáním proniká obecniny. Proto je také nejvíce intelektuální ta věda, která se zabývá nejobecnějšími principy: což je *jsoucno*, a to, co jsoucno doprovází, jako například *jedno a mnohé*, či *potence* a *akt*. Takové věci pak nemohou zůstat zcela stranou zkoumání, neboť bez nich nelze mít ani úplné poznání ničeho, co se týká pouze nějakého rodu nebo druhu. A nemá o nich pojednávat ani žádná konkrétní speciální věda, neboť jelikož je ke svému poznání vyžaduje kterýkoliv druh jsoucna, stejným právem by o nich pojednávala kterákoliv věda. Proto zbývá, že o nich pojednávala jedna věda společná, která – protože je nejvíce intelektuální – je vládkyní ostatních.

Za třetí ze samotného rozumového poznání. Jelikož totiž schopnost rozumového poznání má každá věc díky tomu, že je prostá látky, patří se, aby nejvíce inteligibilní bylo to, co je nejvíce oddělené od látky. To, co je

inteligibilní, musí být totiž přiměřené intelektu, a být stejné povahy, neboť rozum a aktuálně rozumem poznané jsou jedno. Nejvíce oddělené od látky je však to, co abstrahuje nejen od poznamenané látky, tak jako přírodní formy pojaté obecně, o kterých pojednává přírodní filosofie, nýbrž vůbec od jakékoliv smyslově vnímatelné látky. A to nikoliv pouze co do pojmu, jako matematické předměty, nýbrž i co do bytí, jako Bůh a inteligence. Věda, která o těchto věcech uvažuje, se tedy zdá být nejvíce intelektuální, a platit za představenou a paní jiných.

Tuto trojí úvahu je však třeba aplikovat nikoliv na různé, nýbrž na jedinou vědu. Neboť zmíněné separované substance jsou obecnými a prvními příčinami bytí, a pojednání o příčinách nějakého rodu je úkolem téže vědy, která pojednává o samotném rodu: tak například přírodní filosofie pojednává i o principech přírodního tělesa. Proto je třeba, aby tatáž věda uvažovala o separovaných substancích i o *společném jsoucnu*, což je rod, jemuž jsou zmíněné substance společnými a obecnými příčinami. Z toho vysvítá, že ačkoliv ona zmíněná věda pojednává o zmíněných třech věcech, přesto nemá za svůj předmět libovolnou z nich, nýbrž jen samotné *společné jsoucno*. Předmětem vědy je totiž to, čeho příčiny a charakteristické vlastnosti hledáme, a nikoliv příčiny tohoto zkoumaného rodu samy. Poznání příčin nějakého rodu je totiž cílem, k němuž úvaha příslušné vědy dospívá.

Ačkoliv je však předmětem této vědy *společné jsoucno*, přesto se říká, že se celá týká toho, co je oddělené od látky co do bytí i pojmu. Oddělenost od látky co do bytí i pojmu se totiž vypovídá nejen o tom, co nikdy nemůže být v látce, tak jako Bůh a intelektuální substance, nýbrž i o tom, co může být bez látky, jako *společné jsoucno*. A to by nebylo možné, pokud by na látce záviselo co do bytí.

Podle tří výše zmíněných způsobů, jimiž postihujeme dokonalost této vědy, se jí dostává tří jmen. Říká se jí totiž „božská nauka“ neboli „teologie“, nakolik pojednává o výše zmíněných substancích; „metafyzika“, nakolik pojednává o jsoucnu a o tom, co jsoucno doprovází – tyto trans-fyzikální pojmy totiž nacházíme při analýze, jako něco obecnějšího po méně obecném; a říká se jí „první filosofie“, nakolik pojednává o prvních příčinách věcí. Tak je tedy patrné, co je předmětem této vědy, jak se má k ostatním vědám, a jakým jménem se nazývá.